



У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕЉАК 23. АПРИЛА 1879.



ПОЗОРИШТЕ.



УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претплатата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту припно да разашиље овај лист.

О ИНСЦЕНОВАЊУ ДРАМАТСКОГ СПЕВА.

ИЗ „КАТИХИЗИСА ДРАМАТУРГИЈЕ“ ОД Р. ПРЕЛСА.

При инсценовању каквог драматског спева дужност је артистичног управиоца, звао се он драматург или режисер, да сам некако заступа тај драматски спев. Задатак његов у томе послу састоји се из трога: из поделе улога и обележења одношаја поједињих улога спрам задатка, који је целином задан; из надгледања и руковођења проба и из наредбе, како ће се комад са спољашње стране инсценовати.

Што се тиче поделе улога, може се дабогме тек идеално захтевати, да се свака улога додели најспособнијој снази, јер је свака друга подела некако неправда спрам дела пишчевог и спрам писца самог. У пракси пак томе захтеву стоје на путу неке тешкоће. Прве снаге морале би тада суделовати у свим комадима, а то тим више доказује, да је нужно имати за улоге вишег реда одличне репрезентанте, а не тек осредње. Друго је питање, да ли да се комад никако и не даје, кад за једну или другу улогу нема достојног репрезентанта. То ће зависити од важности тих улога или и од тога, да ли је у опште комад такав, да се у свим околностима на позорници приказивати може или не. У опште сме поставити правило, да се комад, кога се улоге за тај пар у главном не могу згодно поделити, не треба тада ни да приказује, јер то нити је у интересу пишчевом нити у интересу репрезентаната и позоришта. Кад на позоришту има снага за сваку врсту улога, онда се неће моћи то ни дододити, осим ако комад лежи ван праве репрезентацијоне сфере ког позоришта, но у том случају се комад за то позориште не узима ни у рачун.

Наредбе, како ће се комад са спољашње стране инсценовати, треба највише да се односе на то, да то инсценовање, одговара спољњој си-

туацији, но да се не истиче, да пажњу и сувише на себе обрати, па да тиме шкоди драматским дејствима, која се хоће да производе, и да им стоји на путу. Шекспир додуше у тој тачци није могао поставити никаквог правила, али се ипак оно, што би он данас о томе изрекао, може сазнати из поуке, коју даје једном од својих луда; та поука гласи: „Па онима, који код вас луду играју, не дајте да више рекну, но што им стоји у улози, јер има их таквих, који се сами смеју, да би на смеј навели гомилу будаластих гледалаца, ма да се у исто доба треба да обазре на нужну тачку у комаду.“ На историчку верност спољњег инсценовања мораће се само у толико обзирати, у колико је то од важности по цељ приказе; та цељ и није историјска или антикварска каква поука, него приказа извесних одношаја човечијег живота. И при том ће се каткад појетска истина разликовати од историјске. Тако и. пр. неће се зацело огрешити о историјску истину, кад у каквом комаду, који се приказује у наше време, по позорници хода млада госпа, која добро стоји, натрентана свом рафинеријом данашње моде; али ће се зацело огрешити о појетску истину, кад треба да нам се та госпа у том комаду прикаже уједно и као добра кућаница, која на одело баш много не држи. Па тако се огрешује такођер о појетску истину, кад се у комаду таквом, у коме је писац сву важност поставио у унутарњу акцију, приказа највећма обзире на историјску верност богатог, али по акцију сасвим ирелевантног спољњег инсценовања.

Руковођење проба на многим позориштима само код опере сасвим одговара својој сврси. Капелник ту заиста стоји као интерпрет композиторов и надгледа сложно и хармонично делање

разних снага, које ту учествују. Његов ауторитет овде је осигуран тиме, што сваки поједини зависи од његовог руковођења. То се руковођење опште признаје да је нужно, а основ му је уједно у музичи, у колико се овде темпо, ритмус и трајање тона може определити и означити. Драматург и режисер нема тих поспешних услова за

свој ауторитет. Што мање репрезентантат глуме осећа, да му је ичија помоћ нужна, то ће тим мање хтети, да се наредбама драматурговим или режисеровим покори. Па ипак је ван сваке сумње, да и овде исто тако треба духа, који ће уређивати и руководити, како би се сачувала складност и хармонија целине.

Г.

Л И С Т И Е И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Наживио се.“ Шаљива игра у 1. чину, написао Коста Ристић. — „После игранице.“ Шаљива игра у 1. чину, написао Дике, превео М. Х. — „Француско-пруски рат.“ Шаљива игра у 1. чину, од К. Трифковића.)

(Свршетак.)

Прва нам је примедба на понашање баловчено у ономе моменту, кад гђа Наталија буде приморана, да га ономене а он се повлачи, само испред њене особе, и изјављује, да ће да се прошли са Маријом, удајајући јој се „Швенкунг“. Баловчан је истински сасвим добар, али ма како да је Бановац особењак, не може се тако олако доцунстити, да на такав начин интродукује титрање са светињом женског осећаја, на начин, који од безобразљука није вељда ни један корак удаљен. На његову опу равнодушну, лакоумну изјаву, морала би свака госпа, особито пак од духа гђе Наталије мало друкчије планути, него што је то гђа Наталија у овој глуми учинила.

Друга је примедба на језик. Истини, да би нам писац у овоме могао приговор вратити, јер у његовој глуми нема можда ни десети део страних речи, колико је у овој напој рецензији. Но то ипшта не чини. Ми смо ову рецензију писали колико у онштем интересу јавне критике, толико баш и самога писца ради, а он ће нас, држимо, поред свега тога потпуно разумети, па то нам је доста. Али писац је песник, уметник. Он је своје дело за публику писао, па треба да је у том његовом песничком умотвору и језик леп и одабран. Нас бар врећа кад у песничком умотвору чујемо речи „шогор“ и „женира“.

И још једну врло, врло ситну примедбу. На једном mestu, где С. Бановац вели, да ће да учи медицину, мотивује он то тиме, што има доста времена — „24 сата на дан“. Ово није досетка, него је више банајан израз, а то, бар у финој шаљivoj igri, несме бити.

Нека нам се не замери, што смо о овој маленој шаљivoj igri толико развели. Чинили смо то у интересу нашег позоришта и наше драматике, а нарочито пак у интересу самога писца, чију даровитост ми ценимс, и коме на овоме пољу озбиљне воље и постојаног труда жељимо, у нади, да ће поред салесне критике из њега изврстан писац шаљivih igara постати.

Што се приказа глумача тиче, тај је био неједнак. Ружић (С. Бановац) био је, као свајда, и овога пута врло добар. Лукић (Војновић) био је за своју улогу доста укочен.

Не можемо ни ми да му не приметимо, што му се већ и са других страна примећује, да треба да се озбиљно труди, да се од старакчог, укоченог држања и кретања одучи. Ако ипде, то се у овој улози то најбоље могло приметити. И ако је Војновић човек, који практичним путем ходи и ако је већ три године ожењен, ипак је млад човек, а што је главно некадањи друг разуданог и раскалашног С. Бановца. С. Макспровић (Наталија) нека допусти да приметимо, да се ни на једном члану нашег позоришта не опажа тајва неједнакост у игри као баш на њој. Као патетична јунакиња, особито још кад улогу своју добро проучи, она нас не само задовољава, него нас заноси и фрапира. У конверзационом тону малаксава, може бити зато, што су ово улоге лакше, јер одговарају обичном животу, а често баш и сајом индивидуалној природи, па приказ особе оставља и ослења на саму природу своју. Но ако нам природа није типична ако у нашем обичном кретању и обичном нашем гласу није нешто опште, нешто обично изражено, онда не смејмо ни најмању улогу на своју природу оставити. А и право је, да се и најмања улога и најобичнији карактер, и најлакши приказ увек исто тако савестно штудира, као и оно што је најтеже и најнеобичније. Онда би нестало оног прекида у говору, нестало би оног неприморног мажења, као што је то било овога пута приликом приказа гђе Наталије. Па не само, да је приказ С. Макспровиће овога вечера одударао од многог њеног приказа, него и у самом овом једном приказу било је мештимичне разлпке. Кад год је озбиљна била, пизгледала је доста природна, но чим дође у њежан расположај, упада одмах у горе споменуту погрешку. Надамо се, да ће С. Макспровића, на којој се баш очевидно види да иначе много труда око својих улога полаже, и да озбиљно тешки за усавршењем, ове наше примедбе искрено срцу приградити. Л. Хадићева (Марија), и ако је слаба и у грозничавом стању, одиграла је своју улогу добро. Џенрићева улога (слуга) била је незнатна.

„После игранице“ дагано је сада по други пут на нашој позорници овде у Новоме Саду. Први пут је приказана ова шаљива игра 12. маја 1877. Тадашњи рецензент піразио се о њој, да „чије ипшта друго, него скоро бурлеска епизода“, са којим се судом ми потпуно слажемо. Приказали су је М. Рајковића (Хенријета Димонова) и Рајковић (Колберг), и то врло добро.

„Француско-пруски рат“, то позорнишно првепече нашег покојног Косте Трифковића, прелазило је већ врло много